

**Факультет дошкільної освіти
Кафедра дошкільної педагогіки і психології**

Спеціальна педагогіка і психологія

2024-2025 н.р.

Для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Дошкільна освіта та логопедія»

Викладачі: к.пед.н., доц. Тітаренко Світлана Анатоліївна, Марєєва Тетяна Вікторівна
Email: titarenko@gnpu.edu.ua, mareevatv@gnpu.edu.ua

Кількість часу на вивчення

Форма навчання	Денна/Заочна
Кредитів	3/3
Лекцій	22/6
Практичних занять	22/4
Самостійна робота	46/80
Форма контролю	Залік/Залік

Мета дисципліни – формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності у сфері спеціальної педагогіки та психології. Дисципліна спрямована на розвиток розуміння особливостей психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами (ООП), організації освітнього процесу для таких осіб, а також принципів створення інклюзивного середовища.

Завдання навчальної дисципліни

1. Ознайомити студентів із ключовими теоретичними поняттями, принципами та напрямками спеціальної педагогіки та психології.
2. Сформувати розуміння особливостей психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з різними порушеннями (сенсорними, інтелектуальними, фізичними, емоційно-вольовими тощо).
3. Сформувати знання про методи діагностики, корекції та розвитку осіб з особливими освітніми потребами.
4. Навчити розробляти індивідуальні програми розвитку (ІПР) та корекційні плани для дітей дошкільного віку з ООП.
5. Виховати в студентів професійно-етичні цінності, емпатію та толерантність до дітей дошкільного віку з ООП.
6. Ознайомити студентів із сучасними підходами до інклюзивної освіти та принципами взаємодії з командою фахівців, що здійснюють психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку з ООП.
7. Розвинути практичні вміння організовувати освітній процес з урахуванням індивідуальних потреб дітей дошкільного віку.

У результаті вивчення дисципліни студент набуває загальні і фахові компетентності

Загальні компетентності:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та

необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної, командної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, швидко і гнучко реагувати на зміни, виявляти самостійність.

КЗ-11. Здатність діяти на основі етичних міркувань, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та міжкультурності.

Спеціальні (фахові компетентності):

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до забезпечення індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, ефективної співпраці та комунікації з батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, самостійності, саморегуляції, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

КС-21. Здатність ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси в професійній діяльності, формувати цифрову компетентність у дітей дошкільного віку, культуру використання гаджетів.

КС-22. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

КС-26 Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, відповідно до норм професійної етики.

Після вивчення дисципліни в студентів мають бути сформовані такі **програмні результати навчання:**

ПР 02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР 03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР 07. Планувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей та потреб дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР 08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР 10. Знати принципи функціонування системи раннього втручання, розуміти можливості опори на неї у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, дотримуючись професійно-етичних вимог до діяльності фахівця з раннього втручання.

ПР 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР 33. Усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби; вміти керувати власними емоційними станами, відповідно до норм професійної етики.

Методи навчання: словесні, наочні, практичні, практико-теоретичні, пояснювально-ілюстративні, частково-пошукові, проблемні, дослідницькі, інформаційно-

комунікаційні, діагностичні, особистісно зорієнтовані, технології проблемного, інтерактивного навчання, технології розвитку творчої особистості тощо.

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням, які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті <https://cutt.ly/I9sCvQH>)

Організаційні та навчальні обов'язки студентів:

- відвідувати лекції та практичні заняття;
- виконувати практичні завдання, передбачені в планах практичних занять;
- брати участь у практичних заняттях під час обговорення теоретичних питань, виконання колективних та індивідуальних завдань, тестування тощо;
- аргументовано відстоювати власну думку з теми заняття, якщо вона не збігається з думкою викладача;
- самостійно оволодівати теоретичним матеріалом окремих тем або питань за рекомендованою літературою, складати конспекти, таблиці, схеми, виконувати завдання різного рівня;
- виконувати завдання тематичного контролю, брати участь у підсумковому тестуванні;
- у разі потреби отримувати додаткові консультації викладача за змістом навчальної дисципліни;
- у випадку незгоди з отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем;
- вчасно складати відповідні теми;
- дотримуватися правил техніки безпеки й охорони праці.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Змістові модулі, теми	Кількість годин		
		Лекції д/з	Практ. д/з	Сам. роб. д/з
1.	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ Тема 1. Вступ до спеціальної педагогіки і психології	2/1	2/1	4/8
2.	Тема 2. Діти з особливими освітніми потребами як суб'єкт спеціальної педагогіки і психології. Структура аномального розвитку	2/1	2/1	4/8
3.	Тема 3. Основи дидактики спеціальної педагогіки і психології	2/1	2/1	4/8
4.	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ Тема 4. Діти дошкільного віку з сенсорними порушеннями	2/1	2/	4/8
5.	Тема 5. Особливості роботи з дітьми дошкільного віку з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями	2 /	2/	6/10
6.	Тема 6. Діти дошкільного віку з розладами поведінки та емоційно-вольової сфери	2 /	2/	6/10
7.	Тема 7. Діти дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату	2/	2/	6/10
8.	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ	2/1	2/1	6/8

	Тема 8. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами			
9.	Тема 9. Сучасні технології в спеціальній освіті	2/1	2/	6/10
	Всього	18/4	18/4	46/80

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ (КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ)

Таблиця 1

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання

<i>Практичні заняття, самостійна робота</i>											<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>
Максимальна кількість балів – 88											Максимальна кількість балів – 12	–
ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	ПЗ, СР	МК	–
№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8	№9	№10	№11	№1	
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	12	

Таблиця 2

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання

<i>Практичні заняття</i>		<i>Самостійна робота</i>										<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>
Максимальна кількість балів – 18		Максимальна кількість балів – 63										Максимальна кількість балів – 9	Максимальна кількість балів – 10
ПЗ	ПЗ	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	МК	10
№1	№2	№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8	№9	№1	№1	
9	9	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	9	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ»

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Рівень	Критерії оцінювання
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями.	У здобувача визначені ПРН сформовані повною мірою (на 91-100%). здобувач освіти: – дає правильні, точні, повні, ґрунтовні відповіді; – демонструє високий рівень знань в обсязі навчальної програми з спеціальної педагогіки і

			психології, демонструючи володіння матеріалом основних посібників і додаткових літературних джерел; – користується сучасною науковою термінологією; – грамотно розв'язує запропоновані психологічні задачі; – творчо підходить до виконання завдань і розв'язання психологічних ситуацій; – орієнтується у системі спеціальних понять, науково правильно їх тлумачить; – знає теоретичні аспекти розвитку спеціальної педагогіки і психології і розкриває їх глибоко і повно; – доволіно відтворює знання щодо основних розділів та тем спеціальної педагогіки і психології; – дотримується високої культури писемного професійного мовлення; – вчасно, якісно і творчо виконує усі завдання самостійної роботи.
В	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження.	У здобувача визначені ПРН сформовані повною мірою на 81-90%. здобувач освіти: – відповідь на питання навчальної дисципліни недостатньо повна, але змістовна, підкріплена прикладами і власними судженнями; – на достатньому рівні володіє теоретичними знаннями з будь-якої теми спеціальної педагогіки і психології; – орієнтується в системі психологічних понять, але припускається поодиноких несуттєвих помилок у їх тлумаченні; – розкриває окремі актуальні питання спеціальної педагогіки і психології, пов'язує їх із суміжними дисциплінами; – під час виконання психологічних завдань допускає несуттєві помилки; – виявляє достатні теоретичні знання, підкріплює їх прикладами, але відсутня їх творча інтерпретація. При цьому студент демонструє знання матеріалу основного посібника і допоміжної літератури; – правильно і доцільно використовує наукову термінологію; – виконує не менше як $\frac{3}{4}$ % пропонованих завдань самостійної роботи; – дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й на оцінку «А», але допускає деякі помилки та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу на теоретичне питання.
С	74-81	Середньо-достатній рівень	У здобувача визначені ПРН сформовані частково (на 71-80%). здобувач освіти:

		володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	– демонструє недостатньо повну, але змістовну відповідь; – добре володіє теоретичними знаннями з спеціальної педагогіки і психології, які отримав із основної літератури і деяких фахових видань; – орієнтується в системі термінологічних понять, але припускається поодиноких несуттєвих помилок у їх тлумаченні; – розкриває окремі актуальні питання спеціальної педагогіки і психології, пов'язує їх із суміжними дисциплінами; – виконує більшу частину завдань самостійної роботи; – відповідь на питання дисципліни недостатньо повна, але підкріплена прикладами і власними судженнями.
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	У здобувача визначені ПРН сформовані фрагментарно (на 64-70%). здобувач освіти: – презентує неповну відповідь, помиляється у визначенні психологічних понять; – виявляє узагальненні знання про сучасні методи спеціальної педагогіки і психології; – не наводить власних прикладів; – не виявляє творчого підходу у вирішенні психологічних ситуацій; – не вміє обґрунтувати свої думки; – виконує менше половини пропонованих завдань для самостійної роботи; – виявляє знання та розуміння основних положень певного теоретичного питання, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки при цьому користується матеріалом основного посібника чи підручника; – у окремих формулюваннях не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки.
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній.	У здобувача визначені ПРН сформовані поверхово (на 50 - 63%). здобувач освіти: – допускає помилки у визначенні психологічних понять; – виявляє узагальненні знання про сучасні методи спеціальної педагогіки і психології; – відсутній творчий підхід у вирішенні психологічних ситуацій; – не вміє обґрунтувати свої думки; – виконує менше половини пропонованих завдань для самостійної роботи; – у окремих формулюваннях не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки.

FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни	У здобувача визначені ПРН сформовані менше, ніж на 50 %. здобувач освіти: – виявляє незнання теоретичного матеріалу з спеціальної педагогіки і психології або демонструє поверхові знання; – ключові питання розкриваються неповно; – помиляється у визначенні основних понять; – незнайомий із сучасними педагогічним технологіями та їх використанням в освітньому процесі; – не наводить прикладів; допускає суттєві помилки у розв’язанні конкретних психологічних завдань; – не користується науковою термінологією; – відсутній творчий підхід у вирішенні психологічних ситуацій; – володіє низькою культурою усного мовлення; – не виконує більш як половину завдань самостійної роботи; – виявляє незнання більшої частини відповіді на питання, непослідовно викладає теоретичний матеріал, не ілюструє відповіді прикладами.
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	У здобувача визначені ПРН не сформовані.

Основна література

1. Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навч. посібник Київ : Кондор Видавництво, 2015. 320 с.
2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навч.-метод. посіб. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2015. 136 с.
4. Кузенко О. Й. Корекційна педагогіка : навч. посібн. Видавництво: Новий світ. 2024. 214 с.
5. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Мартинчук, І.М. Маруненко, К.В. Луцько та ін. Київ : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.
6. Спеціальна педагогіка з історією логопедії: навчально-методичний посібник / укл. О.В.Чепка. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. 103 с.
7. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з курсу. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2020. Ч. I. 164 с